

ŻYCIORYS KSIĘDZA PROFESORA STANISŁAWA LIBROWSKIEGO

Do lapidarnego scharakteryzowania uczonego, którego krótkie *curriculum vitae* zamierzamy przedstawić, wystarczy zasadniczo odwołanie się do jego nazwiska. On sam uważał, że to ono predysponowało go niejako do przyszłych dokonań, wszak „librowski” ma w sobie łaciński rzeczownik „liber”, którego Rzymianie używali na określenie książki. Inni uważają, że można się tu dopatrywać łacińskiego przymiotnika „liber”, który ma kilka znaczeń: wolny, swobodny, śmiały, otwarty, niezależny i jeszcze wiele temu podobnych. I rzeczywiście można te cechy charakteru zauważyć w osobowości i działalności naszego uczonego, który z wioszczyzny położonej w ziemi piotrkowskiej, poprzez Włocławek i Lublin, wszedł przebojem na arenę naukową ogólnopolską, a może jeszcze nieco wyżej.

Urodził się 26 kwietnia 1914 r. w Krzemieniewicach, w parafii Gorzkowice. Do szkoły średniej uczęszczał najpierw w Piotrkowie Trybunalskim, a następnie w Liceum im. Piusa X (Niższe Seminarium Duchowne) we Włocławku, gdzie w maju 1935 r. uzyskał maturę. Tęgo samego roku wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku.

Jako alumn kursu V, dnia 7 listopada 1939 r., został przez Niemców aresztowany, wraz z profesorami seminarium oraz pozostałymi alumnami, i był więziony we Włocławku, a następnie w Łądzie nad Wartą. Z Łądu został przewieziony do obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen, a potem do Dachau, gdzie przebywał aż do wyzwolenia 29 kwietnia 1945 r.

Po wyzwoleniu udał się do Francji, gdzie wraz z kolegami otrzymał święcenia kapłańskie 29 lipca 1945 r. Dnia 29 maja 1946 r. powrócił do swojej macierzystej diecezji włocławskiej. Przyszło mu podjąć obowiązki duszpasterskie najpierw w Zgłowiączce (1946), a potem w Michelinie (1946–1956), prace w bibliotece seminaryjnej i archiwum diecezjalnym.

Jednocześnie w 1946 r. podjął studia historyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Uczestniczył w seminarium naukowym prowadzonym przez ks. prof. Józefa Umińskiego. Jednak pracę magisterską pt. „Kapi-

tuła katedralna we Włocławku” napisał pod kierunkiem ks. prof. Zdzisława Obertyńskiego (1948).

Szczególnie pociągał go zasób archiwalny, który po wywiezieniu przez Niemców, szczęśliwie powrócił na swoje miejsce do Włocławka. Od 1947 r. ks. Librowski był dyrektorem archiwum wówczas nazywanego kapitulnym, które przemianował na Archiwum Diecezjalne we Włocławku; reindykował wywiezione w czasie wojny zbiory, przygotował dla nich pomieszczenia w katedrze włocławskiej, uporządkował je i udostępnił badaczom.

W 1949 r. (10 X) otrzymał ponadto nominację na profesora historii Kościoła w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku. Wykładał całość dziejów Kościoła na kursach II i III, potem na kursach I, II i III w wymiarze trzech godzin tygodniowo (wykłady łączone) oraz prowadził seminarium naukowe z historii Kościoła dla seminarzystów z kursów IV–VI po jednej godzinie tygodniowo. W tym czasie (w 1956 r.) uzyskał doktorat na Uniwersytecie Warszawskim na podstawie pracy „Hieronim Rozrażewski, biskup kujawski i pomorski”.

Ponieważ przybywało mu innych zajęć, wymagających częstego opuszczania Włocławka, od 1965 r. większość wykładów przekazał młodemu historykowi włocławskiemu, ks. mgr. Stefanowi Szczebblewskiemu. Sobie zostawił tylko prowadzenie seminarium naukowego z historii Kościoła, na którym seminarzyści podejmowali głównie tematy związane z historią diecezji włocławskiej (zrezygnował z tego w 1967 r.) oraz jedną godzinę na kursie VI, przeznaczoną początkowo na wykłady z dziejów diecezji włocławskiej, a później także na informacje o archiwum, bibliotece i muzeum parafialnym oraz uczenie zasad pisania kroniki parafialnej i monografii parafii. Od 1968 r. ograniczył się już tylko do kilku obowiązkowych dla wszystkich kleryków odczytów w ciągu roku, a w 1969 r. zakończył ostatecznie (po 20 latach) pracę dydaktyczną w seminarium włocławskim.

Tytuł docenta uzyskał w 1965 r., profesora nadzwyczajnego w 1970 r., profesora zwyczajnego w 1975 r. Od 1958 r. był pracownikiem naukowo-dydaktycznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego jako: adiunkt (1958–1965), docent (1966–1970), profesor nadzwyczajny (1970–1975) i wreszcie profesor zwyczajny (od 1975). Jako pracownik etatowy KUL funkcjonował do 30 września 1984 r. i 1 X 1984 r. przeszedł na emeryturę. Następnie jeszcze przez kilka lat prowadził wykłady zleczone w Instytucie Historii Kościoła KUL (do 1992 r.). Wypromował dziewięciu magistrów i pięciu doktorów. Napisał 77 recenzji oceniających prace pisane przez innych w celu uzyskania stopnia naukowego.

Wiele czasu i wysiłku włożył ks. Librowski w pracę w Ośrodku Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych, jaki powstał w Lublinie w 1956 r., najpierw przy tamtejszej Bibliotece Uniwersyteckiej KUL, a potem został związany z samym uniwersytetem.

Umówionym zajęciem ks. Librowskiego było redagowanie organu Ośrodka, półrocznika „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”. Jego staraniem pierwszy tom ukazał się w 1959 r., przyjęty z uznaniem, zwłaszcza wśród historyków świeckich. Dzięki jego energii i umiejętnościom redakcyjnym pismo to zasłynęło nie tylko wysokim poziomem redakcyjnym i naukowym, sporym, jak na owe czasy nakładem, ale też zyskało wielkie uznanie i było bardzo cenione wśród historyków nie tylko w Polsce, ale także daleko poza jej granicami.

Ks. Librowski wkładał wiele wysiłku w przygotowanie nadsyłanych materiałów do druku. Niektórzy autorzy, także ci utytułowani, doceniali ten wysiłek i nawet ślali pisemne podziękowania. Ale nie wszyscy. Sam redaktor z pewną nutą żalu pisze, że „autorzy i wydawcy, którym [...] udzielił najwięcej miejsca w czasopiśmie oraz poświęcił czasu, dość często mieli do niego pretensje”.

Był także pionierem reformy, organizacji oraz pracy metodycznej w archiwach kościelnych w Polsce. Bardzo aktywnie uczestniczył w wielu zjazdach i sympozjach w Lublinie, Poznaniu, Toruniu, Warszawie i Wrocławiu, zapraszany chętnie jako jeden z najwybitniejszych archiwistów kościelnych – teoretyk, a także praktyk.

Książd Librowski był redaktorem „Kroniki Diecezji Włocławskiej” (1949–1950), wchodził w skład komitetów redakcyjnych: „Ateneum Kapłańskiego”, „Roczników Teologiczno-Kanonicznych” (z. 4: Historia Kościoła). W latach 1960–1964 był postulatorem beatyfikacji i kanonizacji bpa Michała Kozala.

Jako warsztat pracy naukowej i dydaktycznej zgromadził znaczący księgozbiór z zakresu szeroko rozumianej problematyki historycznej. Liczył on około 4600 woluminów. Przekazał go w testamencie Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku.

Zasadnicze kierunki badań ks. Librowskiego to: historia, archiwistyka, bibliografia, źródłoznawstwo. Powstały w wyniku tych badań jego publikowany dorobek naukowy obejmuje ponad 170 drukowanych opracowań i edycji źródeł, w tym około 50 większych prac, m.in.: *Ofiary zbrodni niemieckiej wśród duchowieństwa diecezji włocławskiej* (1947); *Kapituła katedralna włocławska* (1949); *Archiwum Diecezjalne we Włocławku 1945–1958* (1958); *Wizytacje diecezji włocławskiej*, cz. 1, z. 1–2 (1964–

1965); *Katalog rubrycel i schematyzmów diecezji i zakonów historycznej Polski*, cz. 1–2 (1971–1973); *Repertorium akt wizytacji kanonicznych dawnej archidiecezji gnieźnieńskiej*, cz. 1–4 (1975–1978); *Materiały do dziejów diecezji wrocławskiej czasu wojny 1939–1945* (1979). Ostatnim dziełem, *opus vitae*, ks. Librowskiego jest liczący 18 tomów *Inwentarz realny dokumentów Archiwum Diecezjalnego we Wrocławku* (Wrocław 1994–2002). Niemal do końca życia – jeszcze na trzy dni przed śmiercią – ksiądz profesor opracowywał kolejny tom *Inwentarza*.

Jedynie pierwsze i ostatnie prace ks. Librowskiego ukazały się jako publikacje samoistne lub także jako publikacje samoistne. Większość jego opracowań, także bardzo obszernych, zostało opublikowanych w odcinkach lub w całości w czasopismach, przede wszystkim w „Archiwach, Bibliotekach i Muzeach Kościelnych”, nie zyskując przez to należytej im renomy i popularności wśród odbiorców. Sam autor zapewne zdawał sobie z tego sprawę i w miarę możliwości wykonywał z tych prac nadbitki, polecał im dawać twardą oprawę i gratisowo rozsyłał do znaczniejszych bibliotek w Polsce. Nie mogło to jednak równać się z rangą publikacji samoistnej.

Ks. prof. Librowski był członkiem kilku towarzystw naukowych, m.in.: Towarzystwa Naukowego KUL, Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Görres-Gesellschaft zur Pflege der Wissenschaft (Köln), The International Biographical Centre (Cambridge), The American Biographical Institute Research Association. Należał do Rady Instytutu Geografii Historycznej Kościoła w Polsce, a w PAN-ie w Warszawie był współpracownikiem Instytutu Badań Literackich i Sekcji Demografii Historycznej.

Otrzymał następujące odznaczenia: godność szambelana papieskiego (1963), nagrodę specjalną Rektora KUL z racji wydania 25 tomów czasopisma „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (1972), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1974) w uznaniu za pracę dydaktyczną w szkolnictwie wyższym, złoty pierścień od Episkopatu Polski za zasługi dla archiwistyki kościelnej (1975), nagrodę specjalną im. Włodzimierza Pietrzaka „za twórczą pracę w zakresie archiwistyki polskiej” (20 XI 1976).

W 1993 r. powrócił do diecezji wrocławskiej, podejmując tutaj samodzielnie pracę badawczą i wydawniczą. Zmarł dnia 23 listopada 2002 roku, przeżywszy lat 88, w kapłaństwie lat 57. Uroczystości pogrzebowe odbyły się we Wrocławku 28 listopada, po czym nastąpiło wyprowadzenie ciała na Cmentarz Komunalny (kwatery kapłańska) we Wrocławku.